

Van Diemenstraat 28
Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 5141 356
f 020 5141 334
e info@quint-result.nl
www.quint-result.nl

Rapport

De Innovatiefabriek in Zoetermeer

Wat zijn de wensen en behoeften van ICT ondernemers met betrekking tot het nieuwe bedrijvencentrum?

29 mei 2009

Wendy Wittenberg
Frank Hess

Alle in dit document vermelde gegevens zijn strikt vertrouwelijk. Publicatie en inzage aan derden, geheel of gedeeltelijk, is zonder toestemming van Quint Result beslist niet toegestaan.

© Quint Result Onderzoek en Advies

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	4
1.1 Achtergrond en doelstellingen	4
1.2 Samenstelling deelnemers online groepsdiscussie	5
1.3 Leeswijzer	5
2 Ondernemen in Zoetermeer	6
3 Concept Innovatiefabriek wordt positief ontvangen	7
3.1 Open innovatie en kennisdeling onderdeel ondernemerschap	7
3.2 Meerwaarde Innovatiefabriek is juist open innovatie en kennisdeling	8
3.3 Ondernemers zien graag Innovatiefabriek in Zoetermeer	9
3.4 Voor het bedrijvencentrum ziet men graag een andere titel	10
4 De inrichting van het bedrijvencentrum	11
4.1 Conceptinrichting Innovatiefabriek positief ontvangen	11
4.2 Overige voorzieningen binnen het bedrijvencentrum	13
4.3 Gevestigde en startende ondernemers kunnen van elkaar profiteren	14
4.4 Variatie in type bedrijven binnen Innovatiefabriek belangrijk	15
4.5 Naamborden bedrijven innovatief weergeven	16
4.6 Men wil een huur per m2 en geen (jaren)lange huurtermijnen	16
4.7 Subsidies voor (startende) ondernemers	17
5 Locatie van het bedrijvencentrum	18
5.1 De omgeving van het bedrijvencentrum moet inspireren	18
5.2 Innovatiefabriek moet gevestigd worden in een bestaand pand	18
6 Conclusies en aanbevelingen	20
6.1 Zorg dat zowel omgeving, gebouw en interieur inspireren	20
6.2 Behoud een goede mix van bedrijven in de Innovatiefabriek	20
6.3 Behoud starters door laagdrempelig voorwaarden en levendige 'ICT scene'	20
6.4 Communiceer duidelijk de voorwaarden voor vestiging	21
6.5 Betrek ondernemers bij verdere ontwikkeling Innovatiefabriek	21

Samenvatting

ICT ondernemers staan positief tegenover de Innovatiefabriek

Op basis van het onderzoek kunnen we concluderen dat Zoetermeerse ICT ondernemers behoefte hebben aan een fysieke locatie waar open innovatie en kennisdeling plaatsvindt. Vestiging in de Innovatiefabriek biedt verschillende voordelen. Zo worden onder andere de mogelijkheid tot samenwerking met collega ICT-ers, tijdsbesparing die gepaard gaat doordat met in hetzelfde pand aanwezig is, kennisdeling, opbouwen van een netwerk en de mogelijkheid om kosten te delen genoemd.

De ondernemers hebben verschillende randvoorwaarden voor vestiging aangegeven. Het huren van een kantoorruimte moet betaalbaar zijn en daarnaast is een goede mix van bedrijven gewenst. Tevens vindt men goede bereikbaarheid, voldoende parkeergelegenheid en inpanidige voorzieningen belangrijk. Het gebouw zelf moet mooi en inspirerend gebouw zijn en een aantrekkelijke naam hebben. Om het verder af te stemmen op hun wensen, willen de ondernemers inspraak behouden in de inrichting en uitstraling. Tot slot is het voor ondernemers aantrekkelijk als de Innovatiefabriek op korte termijn beschikbaar is en flexibiliteit biedt qua huren (zowel qua termijn en uitbreidingsmogelijkheden).

In de Innovatiefabriek moet een verscheidenheid aan bedrijven zijn

De ICT ondernemers hebben aangegeven dat zij graag een variatie aan ICT en daaraan gerelateerde bedrijven zien binnen de Innovatiefabriek. Wat betreft aan ICT-gerelateerd denkt men aan: ontwerp/design bureaus, media bureaus, communicatiebureaus, marketing bureaus, reclamebureaus en TV productie bureaus. Hiernaast zien de ondernemers tevens ruimte voor bedrijven in de financiële dienstverlening, zoals administratiebureaus. Dit is met name interessant voor bedrijven die hun administratie uitbesteden.

Voor de locatie denken ondernemers aan bestaande bouw

De locatie van de Innovatiefabriek moet volgens de ICT ondernemers vooral inspireren. Daarnaast geven zij aan dat het bedrijvent centrum centraal gelegen en goed bereikbaar moet zijn. Wat betreft voorzieningen rondom het bedrijvent centrum denkt men aan voldoende parkeergelegenheid, een barbecue ruimte, een winkelcentrum en sportfaciliteiten. De ondernemers vinden het daarnaast belangrijk dat de Innovatiefabriek in bestaande bouw gerealiseerd wordt. Zo denkt men aan de het gebouw De Leeuwenbrink aan de Bleiswijkseweg en het oude Getronics gebouw aan het Bredewater.

Resumerend

Op basis van het onderzoek adviseren wij dat gezorgd moet worden voor een inspirerende Innovatiefabriek, zowel qua omgeving, gebouw als interieur inspireren. Ook moet de gemeente zorg dragen voor een goede mix van bedrijven in de Innovatiefabriek. Om de aantrekkelijkheid van de Innovatiefabriek verder te vergroten is het behoud van starters door laagdrempelig voorwaarden en levendige 'ICT scene' van groot belang. Met betrekking tot het aantrekken van ICT ondernemers in de Innovatiefabriek adviseren wij de voorwaarden voor vestiging duidelijk te communiceren en ondernemers te betrekken bij de verdere ontwikkeling Innovatiefabriek.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en doelstellingen

In opdracht van de gemeente Zoetermeer (beleidsprogramma Kenniseconomie en Innovatie) heeft Quint Result Onderzoek en Advies op 18, 19 en 20 mei 2009 een kwalitatief onderzoek uitgevoerd.

Onderwerp van dit onderzoek betrof het nieuw in te richten bedrijvencentrum (werktitel: de Innovatiefabriek) voor innovatieve (startende) ondernemers in Zoetermeer. Om het concept van de Innovatiefabriek verder te concretiseren was inzicht gewenst in de wensen en behoeften van ICT ondernemers met betrekking tot het bedrijvencentrum. Hiertoe is een onderzoek door middel van een driedaagse online Community met zowel startende als gevestigde ICT ondernemers uit Zoetermeer (en omgeving) uitgevoerd.

Vanuit deze situatie bestond de wens inzicht te krijgen in het volgende:

Interessepeiling concept-plan ‘de Innovatiefabriek’

- Hoe denken (startende) ondernemers over open innovatie en kennisdeling
- In hoeverre draagt een fysieke locatie bij aan creatieve en innovatieve kruisbestuiving
- In hoeverre is het concept aansprekend voor (startende) ondernemers
- Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden om zich hier te vestigen

Inrichting

- Wie (bedrijven, kennisinstellingen, facilitair) moet zich in de innovatiefabriek vestigen, en wie juist niet
- Welke voorzieningen moeten in of nabij de Innovatiefabriek gevestigd zijn
- Welke behoeften leven er ten aanzien van de inrichting van de Innovatiefabriek
- Wat is een acceptabele huur(vorm) voor startende ondernemers

Locatie

- Wat is voor (startende) ondernemers een gunstige plek voor de Innovatiefabriek
- Welke behoeften en wensen hebben (startende) ondernemers met betrekking tot de locatie en omgeving

De resultaten van het onderzoek moeten voldoende concreet zijn om aanknopingspunten te bieden voor de realisering van het nieuwe bedrijvencentrum.

De uitkomsten van de online discussie dragen een kwalitatief karakter en zijn daarmee indicatief en geen bewezen zekerheden. Om de uitkomsten van dit onderzoek te kwantificeren is een kwantitatief vervolgonderzoek mogelijk.

1.2 Samenstelling deelnemers online groepsdiscussie

Aan bijna 200 ICT ondernemers in de gemeente Zoetermeer (en omgeving) is een uitnodigingsbrief gestuurd met de vraag deel te nemen aan het onderzoek. Uiteindelijk hebben 35 ondernemers gedurende het onderzoek ingelogd op de discussie en 26 ondernemers hebben met bijdragen actief deelgenomen aan de discussie. Aan diegenen die alleen hebben 'meegekeken' hebben wij gevraagd waarom zij niet aan de discussie hebben deelgenomen. De ondernemers die wij hierover hebben gesproken gaven aan dat hun mening in de discussie al verwoord werd en dat zij geen aanvullingen hadden op wat er was gezegd.

De deelnemers aan de discussie vormden een mix van gevestigde (bedrijven tussen de 15 en 25 jaar oud) en startende ICT-ondernemers (bedrijven van 0-5 jaar oud). Daarnaast heeft een manager van de Academie voor ICT & Media (vestiging Zoetermeer) deelgenomen aan de discussie en een medewerker van de Kamer van Koophandel in Zoetermeer.

Per dag hebben de deelnemers minimaal twee keer ingelogd op de discussie, wat neerkomt op een gemiddelde individuele bijdrage van ongeveer een half uur tot een uur per dag. De online groepsdiscussie is gevolgd door direct betrokkenen van de zijde van de opdrachtgever.

De 35 deelnemers zijn werkzaam in de volgende ICT sectoren:

- ICT Detachering & Hosting
- Webontwikkeling
- Softwareontwikkeling
- Creditmanagement en incasso
- Webhosting
- Hard en software
- Automatisering

1.3 Leeswijzer

Het rapport beschrijft de aanbevelingen die gedaan zijn door de ICT ondernemers. Na de algemene bevindingen met betrekking tot ondernemen in Zoetermeer in hoofdstuk 2, beschrijven we in hoofdstuk 3 de houding van de ondernemers met betrekking tot het voornemen van de gemeente om een open innovatie en kennisdeling gericht bedrijvencentrum te realiseren. In hoofdstuk 4 komen de resultaten met betrekking tot de inrichting van de Innovatiefabriek aan de orde. Wie moet zich in het bedrijvencentrum (kunnen) vestigen en welke voorzieningen zijn voor (startende) ondernemers van belang? In hoofdstuk 5 bespreken we vervolgens de locatie en de gewenste voorziening rondom het bedrijvencentrum. Tenslotte komen in hoofdstuk 6 de belangrijkste conclusies en aanbevelingen aan de orde.

2 Ondernemen in Zoetermeer

Voordat we ingaan op de concrete aanbevelingen van de deelnemers aan de groepsdiscussie wat betreft de inrichting en locatie van de Innovatiefabriek, willen we eerst even stilstaan bij het onderwerp ‘ondernemen in Zoetermeer’. Tijdens de groepsdiscussie hebben de ondernemers zich uitgesproken over hun visie wat betreft Zoetermeer als ICT stad. Deze visie heeft eveneens betrekking op de aantrekkelijkheid van de Innovatiefabriek aangezien deze in Zoetermeer gevestigd zal worden.

- **Locatie, kosten en bereikbaarheid is een plus**

Uit de online groepsdiscussie horen we terug dat Zoetermeer verschillende voordelen heeft ten opzichte van andere steden. Zo worden onder andere genoemd:

- De mogelijkheid tot het huren van een grotere kantoorruimte in Zoetermeer
- Lagere kosten in vergelijking met andere (grote) steden en daardoor meer mogelijkheden om een bedrijf in het stadshart te vestigen in plaats van buiten de stad

- **Zoetermeer als ICT-stad (nu) minder onderscheidend t.o.v. andere steden**

Ondanks bovengenoemde voordelen vinden ICT ondernemers Zoetermeer minder onderscheidend ten opzichte van andere steden. Deels heeft dit te maken met het feit dat andere steden (als Amsterdam en Den Haag) historische locaties zijn, en daardoor meer ‘allure’ uitstralen. Daarbij vindt men de aanwezigheid van gevestigde bedrijven (en daarmee kennis) en de voorzieningen voor ICT ondernemers in deze steden aantrekkelijk. Zo wordt gezegd dat andere steden meer dan Zoetermeer een ‘scene voor ondernemers en Yups’ (Young Urban Professionals) bieden en opvallende ICT events organiseren. Een ondernemer geeft aan dat ‘de ambitie van de gemeente om zich als ICT stad te onderscheiden laatste jaren lijkt ingezakt’.

- **Aandacht moet gericht zijn op lange termijn; behouden jonge ondernemers**

Wanneer we de ondernemers vragen wat Zoetermeer moet doen om zich (meer) als ‘ICT stad’ te positioneren luidt het antwoord dat de gemeente meer visie moet tonen en innovatieve initiatieven moet steunen die bijdragen aan de werkgelegenheid. Daarnaast vindt men het erg belangrijk dat aandacht wordt geschonken aan het behouden van jonge startende ondernemers binnen de gemeente. Zo wordt onder andere genoemd dat de gemeente met haar beleid ervoor moet zorgen dat IT-studenten uit Zoetermeer ook met hun (toekomstige) bedrijven in Zoetermeer gevestigd blijven. De ondernemers zien hier een rol in voor de Innovatiefabriek.

“Het behouden van beginnende ondernemers is belangrijk. Nu zijn al teveel startups vanuit Enter-priZe vertrokken naar buiten Zoetermeer. Met een innovatiefabriek kun je ze mogelijk langer binden aan Zoetermeer.”

3 Concept Innovatiefabriek wordt positief ontvangen

In het onderstaande hoofdstuk bespreken we de houding van de ondernemers ten aanzien van open innovatie en kennisdeling. Daarnaast gaan we in op de vraag in hoeverre zij verwachten of er binnen de Innovatiefabriek aan kennisdeling en open innovatie gedaan zal worden en op welke wijze dit plaats kan vinden. Vervolgens beschrijven we de interesse van de deelnemers in het bedrijvencentrum. Tenslotte bespreken we het draagvlak voor de huidige werktitel 'De Innovatiefabriek'.

3.1 Open innovatie en kennisdeling onderdeel ondernemerschap

3.1.1 Open innovatie zorgt voor productverbetering en verbetering werkwijze

Voor vrijwel alle deelnemers aan de online discussie is open innovatie belangrijk. Open innovatie betekent voor hen dat zij door middel van samenwerking met andere partijen werken aan productontwikkeling en vernieuwing. Deze derde partijen zijn andere bedrijven en (niet) klanten van de diensten, maar ook weblogs en fora. Samenwerking bestaat vooral uit het delen van kennis (zoals over ICT oplossingen), maar ook uit het toetsen van elkaars ideeën en het meedenken over (product)verbeteringen.

“Open innovatie is voor mij het verbeteren van bestaande producten, diensten en technieken door middel van samenwerking met verschillende bedrijven, mensen, bronnen, enzovoort”

Een andere betekenis van (open) innovatie is voor ondernemers het vernieuwen van bestaande werkwijzen en methoden. Zo geven software ontwikkelaars aan dat zij gebruik maken van een nieuwe methode voor software-ontwikkeling (*agile development*). Ook het gebruik van 'open source' software en het gebruik van oude programmeertalen in nieuwe frameworks en het eenvoudiger en netter oplossen van programmeerproblemen valt hier onder.

3.1.2 Kennisdeling vindt zowel informeel als in meer formele setting plaats

ICT-ondernemers doen eveneens veel aan kennisdeling met (interne en externe) collega's. Vaak in een informele setting, bijvoorbeeld tijdens een lunch of diner. Hier bespreekt men met welke opdrachten men bezig is en welke oplossingen er zijn om bepaalde (ICT) problemen op te lossen. Ook heeft kennisdeling voor sommige ondernemers als doel om de eigen kennis te verbeteren en verbreden.

Andere manieren om aan kennisdeling te doen is door middel van deelname aan conferenties en het volgen (of geven) van presentaties, workshops, seminars. Ondernemers gebruiken daarnaast het internet, bijvoorbeeld blogs en websites als Twitter om kennis uit te wisselen.

“Een aantal ZZP-ers in mijn omgeving spreken elke maand af en geven elkaar dan presentaties over de technieken die zij gebruiken en mogelijk interessant zijn. Daarnaast ga ik zelf tweemaal per jaar naar de Java conferenties van de NLJUG (nljug.org)”

Tenslotte doen enkele ondernemers aan kennisdeling door het schrijven van artikelen voor nieuwsbrieven, ICT bladen en websites.

3.2 Meerwaarde Innovatiefabriek is juist open innovatie en kennisdeling

Aansluitend op voorgaande paragrafen zien ondernemers de meerwaarde van de Innovatiefabriek ook juist in de mogelijkheden die het biedt voor open innovatie en kennisdeling. Samenwerken is voor veel ondernemers noodzakelijk, aangezien zij niet overal gespecialiseerd in kunnen zijn en dus afhankelijk zijn van de kennis en expertise van anderen. Groot voordeel van het gevestigd zijn in hetzelfde bedrijvent centrum is bovendien dat men gezamenlijk grote(re) opdrachten kan aannemen. Het maakt ondernemers hierdoor flexibel om ‘in de breedte te groeien’. Bovendien kan men de kwaliteit van de geleverde diensten waarborgen door gebruik te maken van de expertise van anderen.

Ondernemers zien de volgende voordelen in het gevestigd zijn binnen de Innovatiefabriek:

- **Mogelijkheden samenwerken.** Groot voordeel vindt men de mogelijkheid om samen te werken en bovendien gezamenlijk opdrachten op te pakken. Hierbij is vooral de kennis van andere ICT ondernemers een pluspunt. Daarbij kan men projecten aan elkaar uitbesteden en opdrachten ontvangen van andere ondernemers binnen het bedrijvent centrum.
- **Kennisdeling.** Het op eenvoudige wijze delen van kennis is ander voordeel van de Innovatiefabriek; *‘de kennis zit om de hoek’*. Hierdoor komt het bedrijvent centrum over als een stimulerende en creatieve omgeving, waardoor men (al dan niet gezamenlijk) nieuwe producten kan ontwikkelen.
- **Voorkomen communicatiestoornissen.** Wanneer men makkelijk bij elkaar kan binnenlopen voor (korte) meetings zal dit communicatiestoornissen voorkomen.
- **Tijd besparen.** Wanneer men samen werkt aan opdrachten levert dit tijd op doordat men makkelijk en snel met elkaar kan overleggen.
- **Kwaliteitsgarantie.** Door met anderen samen te werken kan men zich beperken tot hetgeen waarin men goed in is. Hierdoor kan men de garantie geven aan klanten dat men de beste oplossing garandeert. *“Je kunt niet gespecialiseerd zijn in alles.”*
- **Netwerk opbouwen.** Met name voor starters biedt de Innovatiefabriek ook een netwerk met ICT ondernemers en potentiële opdrachtgevers. Ook de mogelijkheid tot netwerken, zonder dat men ver hoeft te reizen, wordt gezien als een pluspunt.
- **Kosten delen.** Een voordeel van een bedrijvent centrum is het delen van de kosten voor gezamenlijke faciliteiten, zoals snel internet en vergaderruimtes.

3.2.1 Totstandkoming samenwerking en kennisdeling

De samenwerking binnen de Innovatiefabriek ziet men op verschillende manieren voor zich. Voor een deel op informele wijze; wanneer men elkaar tegenkomt in de centrale hal of kantine, in een loungebar, tijdens een (gezamenlijke) lunch of (vrijdagmiddag) borrel.

Daarnaast wil men binnen het bedrijvencentrum samenwerken door het (gezamenlijk) organiseren van evenementen, sessies en andere bijeenkomsten. Hier kunnen tevens bedrijven en personen buiten de Innovatiefabriek voor worden uitgenodigd. Het stimuleren van het leggen van contact door middel van deze bijeenkomsten vindt men erg belangrijk. De rol van de gemeente zien ondernemers vooral als faciliterend, door het aanbieden van ruimte, faciliteiten en sponsoring.

Een van de ondernemers stelt voor om een intranet op te zetten. Hier kan men zichzelf voorstellen aan andere ondernemers in het bedrijvencentrum, en is men dus makkelijk vindbaar voor andere ondernemers. Zo denkt de ondernemers aan een 'smoelenboek', met daarin een omschrijving, kernwoorden, specialismen van het bedrijf, waarin men snel en eenvoudig kan zoeken, maar ook ruimtes kan reserveren.

3.3 Ondernemers zien graag Innovatiefabriek in Zoetermeer

Uit de online discussie komt naar voren dat de ondernemers enthousiast zijn over het voornemen van de gemeente om een bedrijvencentrum voor ICT-ers in te richten met als doel om open innovatie en kennisdeling tussen ondernemers te bevorderen. Of men zich hier wil of kan vestigen is voor de meeste ondernemers echter afhankelijk van een aantal zaken.

“Wij (ICT-ondernemers) hebben absoluut behoefte aan een open kennisomgeving in Zoetermeer, dit d.m.v. een bedrijvencentrum zoals in Den Haag (Caballero Fabriek)”

Zo kunnen met name ZZP-ers en freelancers zich door hun huidige situatie (nog) niet in het bedrijvencentrum vestigen. Zij werken op dit moment nog vaak bij de klant. Wanneer zij in de toekomst wel 'in house' opdrachten aannemen, zijn zij echter wel geïnteresseerd in het vestigen in de Innovatiefabriek.

“Als ik straks in house opdrachten doe, zou ik het zeker overwegen!”

Andere ondernemers geven aan dat zij meer informatie nodig hebben over het bedrijvencentrum voordat zij kunnen bepalen of het iets voor hen is. Zo willen zij weten waar de Innovatiefabriek gevestigd wordt, welke faciliteiten in het gebouw aanwezig zijn, of er doorgroeimogelijkheden zijn, wat de huurkosten zijn en wat de realisatiedatum is. Een klein aantal deelnemers geeft direct aan dat zij interesse hebben, zij vinden het een zeer interessant concept.

‘Het lijkt ons een zeer interessant initiatief en hebben zeker interesse!’

“Als ons huurcontract verloopt over een paar jaar en er staat een topfaciliteit waar je ook kan doorgroeien (naar zeg 50 man) dan zou ik het zeker overwegen”

We hebben aan de deelnemers gevraagd wat de randvoorwaarden zijn waaraan voldaan moet worden voordat zij zich in het bedrijvencentrum willen vestigen. Deze zijn:

- Betaalbaar (per m2)
- Goede mix van bedrijven (niet alleen ICT)
- Mooi gebouw (moet inspireren) en aantrekkelijke naam
- Centraal gelegen, maar ook nabij uitvalswegen
- Goed bereikbaar (zowel op eigen gelegenheid als met openbaar vervoer)
- Voldoende parkeergelegenheid
- Inpandige voorzieningen (keuken, snel internet, schoonmaak)
- Inspraak in inrichting en uitstraling
- Op korte termijn beschikbaar
- Degelijke buitenlocatie/terras
- Flexibiliteit qua huren (contractduur en mogelijkheden om uit te breiden)

3.4 Voor het bedrijvencentrum ziet men graag een andere titel

Over de huidige werktitel ‘De Innovatiefabriek’ van het bedrijvencentrum zijn de ondernemers verdeeld. Slechts een aantal vindt de Innovatiefabriek een goede term; ‘het geeft direct duidelijkheid over wat je ervan kunt verwachten’. Voordeel is verder dat men de Innovatiefabriek makkelijk kan onthouden.

Er vallen echter ook kritische geluiden te horen over de naam. De term ‘fabriek’ vindt men niet origineel, er is immers als een Caballero Fabriek. Daarbij vindt men ‘fabriek’ ook enigszins ambachtelijk overkomen. Ook bij de term ‘innovatie’ worden kanttekeningen geplaatst. Dit vindt men ‘weinig inspirerend’, ‘uitgemolken’ en te zakelijk overkomen.

Hoewel de deelnemers niet direct op een alternatieve naam komen, wordt wel een aantal suggesties gedaan waar de naam op gebaseerd kan worden:

- creatie
- thuis / werk basis
- verzamelplaats
- broedplaats
- nomaden
- spec operations
- checkpoints
- netwerk

4 De inrichting van het bedrijvencentrum

In het volgende hoofdstuk bespreken we eerst de reacties van de deelnemers op de conceptinrichting van het bedrijvencentrum en de voorzieningen die de ondernemers graag in het bedrijvencentrum willen zien. Vervolgens gaan we in op de verhouding tussen starters en gevestigde bedrijven en het type bedrijven die ondernemers binnen de Innovatiefabriek wensen te zien. Ook bespreken we de wijze waarop men in het bedrijvencentrum zichtbaar wil zijn voor de omgeving. Tenslotte bespreken we de huurvorm en -termijn en mogelijke subsidies.

4.1 Conceptinrichting Innovatiefabriek positief ontvangen

De gemeente Zoetermeer wil in de Innovatiefabriek naast kantoorruimte voor ondernemers ook ruimte voor andere invullingen, zoals een expertisecentrum virtuele werelden (3D Experience) en een evenementenruimte. Het idee achter deze conceptinrichting is dat deze ruimtes een bijdrage leveren aan de *creatieve kruisbestuiving* binnen het bedrijvencentrum. Tijdens de online groepsdiscussie zijn deze ideeën aan de deelnemers voorgelegd. Hieronder bespreken wij per onderdeel de wenselijkheid van deze invulling voor de ondernemers.

- **Academie voor ICT & Media**

Het opnemen van de Academie voor ICT & Media vinden vrijwel alle ondernemers een goed idee. De deelnemers zien hier veel voordelen in, zoals het makkelijk in (vaste) dienst nemen van stagiairs. Ook verwachten ze dat studenten ‘frisse ideeën’ kunnen inbrengen. Bovendien zien de ondernemers het als een voordeel voor de studenten. Wel vragen enkele ondernemers zich af of het wenselijk is als studenten toegang hebben tot het hele bedrijvencentrum, dit in verband met het behouden van een zakelijke uitstraling. Men hoopt dat hier bij de indeling van de ruimtes rekening mee wordt gehouden.

“De combinatie van deze academie en het werkelijke bedrijfsleven kan mijns inziens een boeiende en vruchtbare symbiose opleveren. Tegelijkertijd is de combinatie van een MBO/HBO omgeving (veel studenten) wellicht weer hinderlijk voor een zakelijke omgeving (representatie)”

“De centrale ruimte moet geen doorloop zijn van de ingang naar de school.”

- **Expertisecentrum virtuele werelden / 3D Experience**

Voor veel ondernemers is het onduidelijk wat de precieze invulling van dit expertisecentrum zal zijn; is het een bedrijf, een 3D experience ruimte? Na uitleg over het expertisecentrum¹ geven enkele ondernemers aan dat het interessant kan

¹ Het 'Expertisecentrum virtuele werelden / 3D Experience' richt zich op het ontwikkelen en toepassen van nieuwe ideeën op het gebied van virtuele werelden. Het doel is een inspirerende high-tech ruimte te realiseren die de kennisontwikkeling –en valorisatie op het thema virtuele werelden en virtual reality faciliteert. De gemeente Zoetermeer stimuleert de totstandkoming van het expertisecentrum als organisatie en als fysieke

zijn. Een expertisecentrum is in ieder geval passend bij de Innovatiefabriek. 3D wordt door enkele deelnemers gezien als de toekomst, men vindt het fijn dat kennis hierover ‘om de hoek’ te halen valt. Voor anderen is het nog ‘ver van hun bed’, of past het niet bij de eigen bedrijfsactiviteiten.

“Het klinkt interessant, ben benieuwd naar het plan”

- **Evenementenruimte**

Een evenementenruimte is binnen het bedrijvencentrum erg belangrijk. Met deze evenementenruimte kunnen de bedrijven in de Innovatiefabriek zich naar ‘de buitenwereld’ profileren. Zo kan men (kleinschalige) conferenties en andere bijeenkomsten organiseren waar men aan bedrijven buiten het centrum nieuwe ontwikkelingen en de kennis binnen het centrum kan tonen. Een ondernemer geeft aan dat het tevens een manier kan zijn om extra inkomsten te genereren.

- **Opleidingsruimte**

De opleidingsruimte is eveneens gewenst, zeker als men hier als ondernemer zelf opleidingen of workshops kan volgen. De deelnemers vinden het handig als er een mogelijkheid is om korte studiesessies te volgen. Wel vragen enkele ondernemers of de ruimte niet gecombineerd moet worden met de evenementenruimte.

“Aangezien het een open kennisomgeving moet worden is dit een must”

- **Ontmoetingsruimte / horeca**

Een ontmoetingsruimte (inclusief horeca) vinden ondernemers onmisbaar binnen de Innovatiefabriek. Het is noodzakelijk wanneer men klanten wil ontvangen en iets wil aanbieden. De vraag is echter wel of de ondernemers de horecagelegenheid zelf kunnen betalen.

“Hoort er zeker bij! Het bevordert de sfeer en er is een ruimte nodig waar men kan ontspannen.”

- **Openbare werkplekken**

Ook de openbare werkplekken vindt men belangrijk binnen het bedrijvencentrum. Met name ZZP-ers zijn enthousiast, omdat zij (nog) geen kantoorruimte willen huren. Een werkplek stelt ze in de gelegenheid om (in plaats van thuis) tussen collega’s te werken. Het voordeel is voor hen daarnaast dat ze gezamenlijk projecten kunnen aanpakken en snel aan kennisoverdracht kunnen doen. Wel wordt opgemerkt dat men de mogelijkheid zou willen om spullen veilig bij een werkplek wil kunnen achterlaten (bijvoorbeeld door middel van kluisjes).

“Zeker handig! Zou ik zelf ook gebruik van maken.”

“Flexwerken zal in mijn ogen de toekomst worden.”

locatie. Hiertoe brengt zij de potentiële partners bij elkaar en schrijft samen met deze partners het businessplan.

4.1.1 Aandacht voor bevordering kennisdeling is essentieel

Tijdens de groepsdiscussie hebben de deelnemers aanvullingen aangedragen ten behoeve van de creatieve kruisbestuiving. Over het algemeen vindt men het belangrijk dat de Innovatiefabriek van binnen zo is ingericht dat kennisdeling en open innovatie gestimuleerd worden. Om hiervoor zorg te dragen worden de volgende aandachtspunten genoemd:

- **Open structuur.** De Innovatiefabriek moet zo opgezet worden dat men makkelijk bij elkaar naar binnen kan lopen.
- **Een ‘community ruimte’.** Er zou een grote ‘informeel’ (niet zakelijk) ogende, open en lichte ruimte kunnen worden ingericht waar iedereen vrij toegang tot heeft. Dit wordt gezien als de dagelijkse ontmoetingsplek voor de ondernemers, waar tevens (vrijdagmiddag)borrels gehouden worden. Om dit een informele uitstraling te geven zou er ook een pooltafel en een bar geplaatst mogen worden. Hier kunnen ook direct alle gemeenschappelijke voorzieningen zijn; de horeca, presentatieruimte, vergaderruimte, en flexplekken.
- **Informele overlegplekken.** Om kort en informeel te overleggen zou men graag verspreid over de algemene ruimten kleine overlegplekken/’zitjes’ willen zien waar men informeel overleg kan voeren.
- **Geluidsoverlast.** Wanneer gekozen wordt voor een open structuur en algemene ontmoetingsruimte moet rekening worden gehouden met (het beperken van) geluidsoverlast.
- **Online discussieomgeving.** Enkele ondernemers zien graag een online discussieomgeving waar zij kunnen overleggen (zoals SharePoint).

Met betrekking tot het interieur van de Innovatiefabriek (bureaus, stoelen, e.d.) wordt aangegeven dat men graag een moderne inrichting zou zien. De ondernemers die bekend zijn met andere bedrijventra (zoals de Caballero Fabriek) verwijzen vaak naar deze inrichtingen als voorbeeld. Wanneer we in de discussie foto’s hiervan tonen aan de ondernemers die deze bedrijventra niet kennen, reageren ook zij positief.

“Ik zou zeggen, neem eens een kijkje bij de Caballero Fabriek en Spaces in Amsterdam qua interieur. Dit is ontzettend inspirerend.”

“Het interieur [van deze bedrijventra zou ook in de Innovatiefabriek moeten staan]. Dit is het eerste wat opvalt, dit is immers hetgeen waar je de hele dag in moet werken, hiermee kun je klanten/bezoekers mee ontvangen. Omgeving inspireert, laat je innovatief denken en houdt je vrolijk (ook belangrijk).”

4.2 Overige voorzieningen binnen het bedrijventra

Naast de voorzieningen zoals die zijn besproken in paragraaf 4.1 geven de ondernemers aan dat zij ook de volgende voorzieningen graag terug willen zien in het bedrijventra:

- **Een centrale receptie.** De ondernemers zien graag een een centrale receptie in het bedrijvencentrum, met een fax en printmogelijkheden.
- **Mini keukens.** Het is voor de deelnemers belangrijk dat zij in hun kantoorruimte beschikking hebben over een minikeuken.
- **Schoonmaakbedrijf.** Een vast bedrijf die de schoonmaak van de kantoren en ook met name de toiletten verzorgd.
- **Serverruimte.** De serverruimte moet inclusief koeling en beveiliging zijn. Een deel van de respondenten denkt bij de serverruimte aan ‘racks’ (een serverkast met de mogelijkheid tot het plaatsen van een eigen server), een andere oplossing is ‘cloud computing’ (een vaste set servers waarop elk bedrijf een eigen omgeving beschikbaar krijgt).
- **Sanitaire voorzieningen.** Goede sanitaire voorzieningen zijn van groot belang. Deze ziet men graag per verdieping, met de mogelijkheid om bij een bepaalde grootte van het bedrijf (50 of meer medewerkers) eigen voorzieningen te hebben.
- **Openlucht plaats.** Deze plaats zou men gebruiken om te brainstormen en om inspiratie op te doen.
- **Intranetsite.** Goede intranetsite met de mogelijkheid om een (vergader)ruimte te reserveren.
- **Snel internet / telefoonlijnen.** Snel internet is voor de ondernemers essentieel. Of dit door middel van glasvezel, ADSL of kabel moet zijn de meningen over verdeeld. Ook wil niet iedereen deze voorziening centraal delen; *“Met afwijkende wensen [wat betreft internet, telefonie] zit je gelijk vast, dus als het even kan, een centrale faciliteit met de optie op jezelf los te koppelen en een eigen infra te gebruiken”*
- **Rookruimte.** Enkele deelnemers geven aan dat zij hierbij denken aan een buitenterras voor rokers.
- **Facilitaire dienst.** Enkele ondernemers zouden graag een facilitaire dienst zien binnen de Innovatiefabriek.
- **Kinderopvang.** Een deelnemer heeft eerder in een bedrijvencentrum gezeten en geeft aan dat een commerciële kinderopvang goed kan lopen.

4.3 Gevestigde en startende ondernemers kunnen van elkaar profiteren

Wat een wenselijke verhouding tussen startende en gevestigde bedrijven binnen de Innovatiefabriek is, vinden de ondernemers moeilijk om aan te geven. Qua kennis hoeven starters immers niet te verschillen van gevestigde bedrijven, startende ondernemers kunnen ook jaren ervaring hebben. Daarbij zegt het aantal jaren dat men onderneemt weinig over de kennis van de ondernemer.

“Hoe lang iemand bezig is, zegt niet noodzakelijkerwijs iets over kennis en kunde”

Wel vindt men het belangrijk dat er gevestigde bedrijven in de Innovatiefabriek zijn, omdat zij zorgen voor stabiliteit. Er moet echter voldoende ruimte zijn voor startende ondernemers en men vindt het tevens belangrijk dat nieuwe instroom mogelijk blijft. In dit kader vindt men het noodzakelijk dat er een limiet ingesteld wordt wat betreft de grootte van de bedrijven.

De combinatie van startende en gevestigde bedrijven levert beide ondernemingen voordelen op. Het voordeel voor starters is dat zij kunnen profiteren van het ontwikkelde netwerk van de gevestigde bedrijven. Daarnaast kunnen zij innovatieve diensten leveren aan gevestigde ondernemers. Ook kan het zo zijn dat startende ondernemingen opdrachten van de gevestigde bedrijven kunnen ontvangen.

“Startende ondernemers zijn eerder 'vernieuwend' bezig, maar missen meestal het netwerk en klanten die bestaande ondernemingen wel al hebben opgebouwd. Bestaande ondernemingen kunnen zo hun dienstenpakket uitbreiden. Ik denk dus dat beide hiervan kunnen profiteren.”

Enkele deelnemers zouden graag de mogelijkheid zien om gevestigde bedrijven op te laten treden als coach voor startende ondernemers (bijvoorbeeld wat betreft bedrijfsvoering). Niet iedereen vindt dit echter wenselijk, omdat startende ondernemingen ook hun eigen identiteit moeten kunnen ontwikkelen.

4.4 Variatie in type bedrijven binnen Innovatiefabriek belangrijk

Met betrekking tot de vestiging van aan ICT-gerelateerde ondernemingen binnen het bedrijvencentrum vindt men variatie in het type bedrijven een pré. Zoals eerder naar voren is gekomen, maken de ondernemers immers graag gebruik van de kennis en diensten van andere ondernemers. Daarnaast is het van belang dat niet alle bedrijven in het bedrijvencentrum zich op dezelfde markt richten in verband met concurrentie; de ondernemers willen voorkomen dat zij voortdurend in elkaars vaartwater zitten.

“Variatie in type bedrijven is van belang, zo ontstaan er eerder mogelijkheden om elkaar aan te vullen”

Bedrijven die de deelnemers in het bedrijvencentrum terug willen zien zijn:

- Ontwerp/design bureaus
- Media bureaus
- Communicatiebureaus
- Marketing bureaus
- Reclamebureaus
- TV productie bureaus

Naast deze aan ICT-gerelateerde bedrijven ziet men kansen voor bedrijven in de financiële dienstverlening, zoals administratiebureaus. Met name voor (startende) bedrijven die hun administratie willen uitbesteden en voor ZZP-ers, freelancers is dit interessant.

Enkele ondernemers geven aan dat zij in het bedrijvencentrum geen focus willen zien op ICT, maar het breder willen trekken naar ‘alle innovatieve bedrijven’. Zij zien juist een

meerwaarde in het samenwerken met bedrijven buiten de ICT. Het merendeel ziet echter graag wel een focus op ICT.

“Ik ben er voorstander van om een scherpe focus te houden: ICT en direct aan ICT gerelateerde bedrijven (waaronder media) moeten zich hier kunnen vestigen. Als hier een innovatieve fietsenontwerper bij zou komen dan is dit weliswaar leuk, maar maakt het imago van het geheel zwakker.”

4.5 Naamborden bedrijven innovatief weergeven

Tijdens de discussie blijkt dat een naambord aan de buitenzijde van het gebouw niet noodzakelijk is. Dat voor buitenstaanders duidelijk is dat het pand een ICT bedrijvent centrum is, is het belangrijkste. Naamborden van de bedrijven moeten binnen echter wel zichtbaar zijn.

De ondernemers denken hierbij aan een op innovatieve wijze vormgegeven naambord. Zo wordt het idee van een touchscreen geopperd, met hierop de namen en logo's van de bedrijven. Ook zou men graag zien dat bezoekers op een logo kunnen drukken, waardoor men als ondernemer (per e-mail of telefonisch) op de hoogte wordt gesteld dat er iemand bij de ingang staat. Voordeel van een dergelijk scherm is dat de bedrijfsnamen bovendien eenvoudig gewijzigd kunnen worden.

“Virtuele logo's als bezoekers binnenkomen, op deze manier kan je ook de veranderende bedrijven snel aanpassen”

Ook denkt men aan een website over het bedrijvent centrum waarop de bedrijven in het centrum zichzelf kunnen voorstellen en waar buitenstaanders in een 3D omgeving door het pand kunnen lopen. Naast een scherm met daarop bedrijfsnamen, willen ZZP-ers graag de mogelijkheid hebben om folders of visitekaartjes achter te laten bij de ingang.

“Daarnaast zou er een internet site moeten zijn met dit zelfde overzicht met meer informatie over elk bedrijf. Met bijvoorbeeld de mogelijkheid om alvast rond te lopen in een digitale 3D omgeving”

4.6 Men wil een huur per m2 en geen (jaren)lange huurtermijnen

Vrijwel alle ondernemers hebben het liefst een huur per m2, dit is immers het meest gangbaar. De deelnemers verwachten verder dat de huurprijs een combinatie zal zijn van een vast en een variabel gedeelte. Het vaste deel bestaat dan uit de prijs per m2 en het variabele gedeelte uit kosten voor de gemeenschappelijke faciliteiten (zoals de huur van een vergaderzaal). Enkele ondernemers zouden graag een huursubsidieregeling willen zien voor starters.

Wat betreft de huurtermijn vinden met name startende ondernemers het erg belangrijk dat zij voor een korte periode kunnen huren, bijvoorbeeld vanaf minimaal zes maanden tot 1

of 2 jaar. Een andere interessante mogelijkheid vinden zij de mogelijkheid van een opzegtermijn van 2-3 maanden. Voor starterende ondernemers is dit erg aantrekkelijk. Om leegstand te voorkomen ziet men ook iets in een opzegtermijn die afhankelijk is van het gehuurde aantal m2.

“Voor de starter zijn de eerste jaren vaak het moeilijkst. Ze moeten nog bekendheid genereren en de omzet is nog laag. Het geeft rust als je niet tegen een contract van 5 jaar aan zit te kijken. [Een contract van] 6-12 maanden lijkt me goed”

Ook wordt aangegeven dat het voor starters interessant is als er een mogelijkheid is om enkele dagen in de week een kantoorruimte huren. Hierdoor wordt het vestigen voor jonge ondernemers in de Innovatiefabriek erg laagdrempelig gemaakt.

4.7 Subsidies voor (startende) ondernemers

We hebben de ondernemers gevraagd in hoeverre zij subsidie verwachten van de gemeente wanneer zij gevestigd zijn in de Innovatiefabriek en tevens welke subsidieregelingen voor hen interessant zijn. Het eerste waar men aan moet denken is a) huursubsidie of b) een aantrekkelijke huurprijs (verkapte vorm van huursubsidie). Immers, veel en goede faciliteiten in het bedrijventrum, voor een redelijke huurprijs, wordt ook gezien als een vorm van (huur)subsidie. Men verwacht een aantrekkelijke prijsstelling, omdat de huur van een kantoorruimte voor startende ondernemers een grote kostenpost is.

“De stap van zolderkamer naar kantoor is voor veel starters groot. Naast loon is huur kostenpost 1. Een attractieve prijsstelling heeft dus in mijn optiek de grootste invloed op de attractiviteit van het totale concept”

Tijdens de discussie bleek dat de ondernemers er moeite mee hebben om zelf mogelijke subsidies te bedenken. Daarom leggen wij tijdens de online discussie enkele subsidiemogelijkheden (van SenterNovem) aan ze voor. Dit zijn:

1. Durfkapitaal: lening aan startende ondernemers
2. Private sector Investeringsprogramma
3. Subsidie innovatievouchers
4. Subsidie kennisexploitatie technostarters

Hoewel enkele ondernemers regelingen twee en vier interessant vinden klinken, ziet men liever subsidieregelingen die een duidelijke relatie hebben tot de Innovatiefabriek. Bovendien zou men graag subsidieregelingen willen zien die men aan kan vragen bij de gemeente Zoetermeer zelf. Ook spreken de ondernemers de wens uit om binnen de Innovatiefabriek advies te krijgen van een medewerker van de gemeente die gratis of tegen gereduceerd tarief adviseert over gemeentelijke subsidietrajecten.

5 Locatie van het bedrijventrum

5.1 De omgeving van het bedrijventrum moet inspireren

Tijdens de online discussie zijn verschillende aspecten naar voren gekomen die men van belang vindt met betrekking tot de omgeving en locatie van het bedrijventrum. Zo wordt het volgende genoemd:

- **Inspirerende omgeving.** De omgeving van de Innovatiefabriek moet een mooie, historische en ‘bruisende’ omgeving zijn.
- **Centraal gelegen.** De ondernemers zien het bedrijventrum het liefst centraal gelegen. Nadeel van afgelegen locaties (zoals bedrijventerreinen) zijn de inbraakgevoeligheid van (in verband met de waardevolle opstal) en de ‘weinig inspirerende’ uitstraling van bedrijventerreinen. Woonwijken zijn ook geen optie in verband met de parkeergelegenheid.
- **Bereikbaarheid.** De locatie moet zowel voor eigen vervoer en met het openbaar vervoer goed bereikbaar zijn. Zo moet het bedrijventrum in de buurt van de Randstadrail en de snelweg zijn.
- **Parkeergelegenheid.** Voldoende parkeergelegenheid voor zowel medewerkers als bezoekers vindt men erg belangrijk. Voor elke medewerkers is een parkeerplek gewenst en twee plekken voor gasten; *‘als er voldoende parkeergelegenheid is, is dit zeker een USP (unique selling point) van het bedrijventrum’*. Dit moet overigens niet betaald parkeren worden.
- **Barbecue ruimte.** Ook ziet men graag buiten een ruimte om te barbecueën.
- **Winkelcentrum.** Het pand moet in ieder geval in de buurt zijn van een supermarkt of een winkelcentrum.
- **Sportfaciliteiten nabij.** Tenslotte wordt de wens uitgesproken voor een sportfaciliteit nabij het bedrijventrum.

5.2 Innovatiefabriek moet gevestigd worden in een bestaand pand

De meeste ondernemers hebben een voorkeur voor bestaande bouw wat betreft het nieuwe bedrijventrum. Dit heeft enerzijds te maken met de (karaktervolle) uitstraling van bestaande bouw, maar anderzijds met het feit dat er nogal wat kantoorruimte leeg staat binnen Zoetermeer. Men vindt het zonde als een nieuw pand gebouwd wordt, terwijl andere panden beschikbaar zijn.

“Bestaande bouw heeft ook mijn voorkeur, dit heeft meestal meer karakter dan nieuwbouw”

“Gezien de duizenden m2 aan kantoorruimte die in Zoetermeer al jaren leegstaan lijkt het me niet zo’n goed idee om een stuk groen in Zoetermeer op te offeren [voor nieuwbouw]. Nieuwbouw zou kunnen, maar wel op voorwaarde dat een ander gebouw gesloopt wordt.”

We hebben de ondernemers gevraagd hun reactie te geven op twee mogelijke locaties voor de Innovatiefabriek die de gemeente aan de ondernemers wilde voorleggen. Dit betrof de Leeuwenbrink aan de Bleiswijkseweg en het Oude Numico gebouw aan de Rokkeveenseweg.

Uit de discussie blijkt dat er interesse is in de Leeuwenbrink. De tweede optie, het Oude Numico gebouw wordt door vrijwel niemand genoemd als interessante locatie en valt hiermee af. Wel wordt het oude Getronics gebouw aan het Bredewater genoemd als potentiële locatie. Hieronder geven we weer wat de ondernemers als voordeel zien van de Leeuwenbrink en het oude Getronics gebouw.

- **De Leeuwenbrink aan de Bleiswijkseweg**

De voordelen van dit pand zijn dat het centraal gelegen is (naast de oude dorpskern) en bovendien een bekende locatie is. Ook vinden de ondernemers het een pluspunt dat het pand een open karakter heeft. Daarnaast is er voldoende parkeergelegenheid in de buurt en is het met de realisatie van het BleiZo station (op termijn) (weglaten: het) goed bereikbaar met het openbaar vervoer. Wel wordt de kanttekening geplaatst dat, ondanks dat het een pand met karakter is, er 'nog flink aan getimmerd moet worden om het gezellig te krijgen'.

"De Leeuwenbrink heeft mijn voorkeur. Dit gebouw ligt vlak naast de oude dorpskern, er kan een modern en inspirerend pand van gemaakt worden."

- **Oude Getronics gebouw aan het Bredewater**

Het oude Getronics gebouw aan het Bredewater voldoet volgens de deelnemers 'aan alle eisen' zoals in paragraaf 5.1 omschreven. De pluspunten van het gebouw zijn in het bijzonder de centrale ligging, de bereikbaarheid (gelegen naast de snelweg) de nabijheid van drie winkelcentra en het mooie interieur.

"Een goede ligging en een mooi pand. Zeker een optie!"

Zijdelings komen onderstaande locaties ter sprake. Hier blijkt echter weinig interesse voor te zijn bij de ondernemers.

Bestaande bouw

- Bij het Stadshart staat een toren met kantoorruimte, hierin is nog leegstand. Het pand heeft een goede ligging in het centrum, maar is beperkt qua ruimte.
- Het Terra Nova gebouw is een optie, maar over de uitstraling van dit gebouw is men minder positief.
- De voormalige Nicolaasschool, ook dit is qua ruimte beperkt en zou ingezet kunnen worden als kleinschalige locatie.
- Er staat een mooi en groot pand naar de Schugard toe, afslag Dorp.

(Ver)nieuwbouw

- Op de Boerhavelaan staan mooie gebouwen leeg.
- Bij het gebied rondom Oosterheem zijn mogelijkheden voor (ver)nieuwbouw, zo staat Miss Etam gebouw (al jaren) leeg.
- In de buurt van het Interpolisgebouw staat ook nog het een en ander leeg.

6 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk benoemen we de concrete aanbevelingen van de ondernemers om de te realiseren Innovatiefabriek zo veel mogelijk aan te laten sluiten op hun wensen en behoeften.

6.1 Zorg dat zowel omgeving, gebouw en interieur inspireren

Wat betreft de omgeving, het gebouw en het interieur van het nieuwe bedrijvencentrum adviseren we dit zo inspirerend mogelijk te maken. Een inspirerende locatie verhoogt de aantrekkelijkheid van het bedrijvencentrum voor de ondernemers aanzienlijk. Enerzijds komt dit doordat de uitstraling en allure van de Innovatiefabriek hierdoor vergelijkbaar wordt met bedrijvencentra als de Caballero Fabriek (Den Haag) en The Creative Factory (Rotterdam). Anderzijds vinden de ondernemers dat een dergelijke omgeving een positief effect heeft op hun werkwijze; het zorgt voor innovatief denken en werkt samenwerking in de hand.

6.2 Behoud een goede mix van bedrijven in de Innovatiefabriek

De gemeente moet zorg dragen voor voldoende variatie aan bedrijven binnen het centrum. Deze variatie moet zichtbaar zijn in het *type ICT ondernemers* binnen de Innovatiefabriek. Zij zijn immers gericht op kennisdeling en gezamenlijk innoveren. Ondernemers hebben de verwachting dat wanneer zij zich vestigen in het bedrijvencentrum ze van elkaar kunnen leren, maar dat er tevens mogelijkheden ontstaan om samen opdrachten aan te nemen. Variatie betekent echter ook dat er naast ICT ondernemers, bedrijven moeten zijn die aan ICT gerelateerd zijn, zoals communicatie en ontwerp bureaus. Ook hier werken ICT ondernemingen (veel) mee samen. Daarbij is de aanwezigheid van administratiekantoren binnen het bedrijvencentrum ook sterk gewenst.

6.3 Behoud starters door laagdrempelig voorwaarden en levendige ‘ICT scene’

Ondernemers in Zoetermeer verwachten van de gemeente dat zij meer aandacht gaat besteden aan het behouden van jonge ondernemers. Starters moeten zich tegen aantrekkelijke en laagdrempelige voorwaarden kunnen vestigen in de Innovatiefabriek. Deze voorwaarden houden onder andere in dat de huur laag ligt en dat de huurtermijn kort kan zijn of dat een ‘easy in easy out’ huurcontract mogelijk is. Echter, ondernemers vinden het ook belangrijk dat jonge ondernemers, wanneer zij eenmaal een gevestigd bedrijf hebben ook binnen Zoetermeer blijven. Om dit zeker te stellen zou de gemeente meer aandacht moeten besteden aan het zorgen voor een ICT ‘scene’ zoals die binnen andere steden bestaat, bijvoorbeeld door het organiseren en faciliteren van ICT conferenties en andere events.

6.4 Communiceer duidelijk de voorwaarden voor vestiging

Wanneer de plannen met betrekking tot de Innovatiefabriek zijn geconcretiseerd, is het van belang om deze goed te communiceren aan de ondernemers. Zo hebben ondernemers behoefte aan inzicht in de precieze faciliteiten (en de kosten hiervan), de eventuele doorgroeimogelijkheden, de huurkosten en termijnen, mogelijke subsidieregelingen en de realisatiedatum. Op basis van deze gegevens kunnen ondernemers inschatten in hoeverre vestiging in de Innovatiefabriek interessant voor hen is.

6.5 Betrek ondernemers bij verdere ontwikkeling Innovatiefabriek

Uit de gevoerde discussie bleek dat de ondernemers zeer betrokken zijn bij de plannen voor de Innovatiefabriek. Gezien deze betrokkenheid en de branche waarin de ondernemers werkzaam zijn, is het raadzaam om ondernemers te blijven betrekken bij de verdere ontwikkeling van de Innovatiefabriek. Zo zouden (enkele) ondernemers de website en de intranetsite voor het bedrijventrum kunnen ontwikkelen.